

Tudni kell ki- és bezoomolni

Beszélgetés Neogrády-Kiss Barnabással

SIRBIK ATTILA

A Capa-nagydíjat minden évben olyan, a fotográfia bármely ágában dolgozó alkotó kaphatja, aki szakmailag megalapozott múlttal rendelkezik, és korábban kiemelkedő tehetségről tett tanúbizonyságot. A Capa Központ az ösztöndíjak és a díj odaítélésével is hangsúlyozni szeretné elkötelezettségét a társadalmat gazdagító kreatív művek elkészülése mellett. A Capa-nagydíj 2020 nyertese Neogrády-Kiss Barnabás. *Kettős kötés* című munkájában személyes élményét, kamaszkori agydagatantműtétje miatt aszimmetrikussá vált látását dolgozza fel.

Mikor kezdte fotózni?

NEOGRÁDY-KISS BARNABÁS:

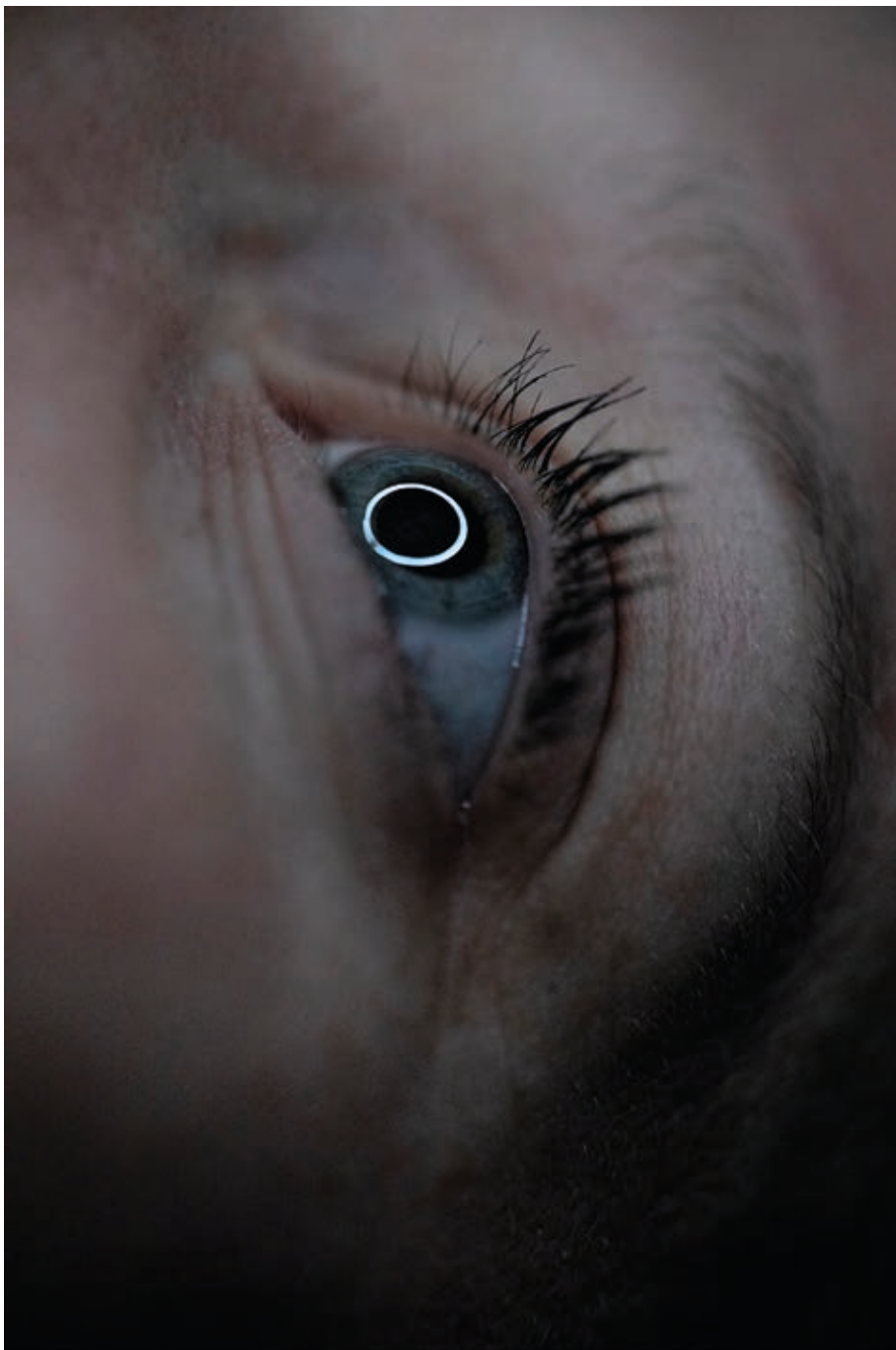
Első felépülésem idején, 2005–2006-ban. Emlékszem, mindenféle tárgyról készítettem képet a szobámban, aztán pedig meg akartam nézni, hogy hogy néz ki a seb a fejemben. Elhelyeztem az asztalon a gépet, és beállítottam az időzítőt. Miután letöltöttem a számítógépre, a monitoron megláttam a műtét helyét, a sebemet – a már száradó véres gennyet, amely a bal fülemtől egy negyed köríven át fut a homlokomig –, az nagyon megviselt. Később félve, többször is megnyitottam ezt a képet azokban a hetekben, és minden alkalommal elborzadtam. Dühös voltam, hogy nem tudom felfogni, mi is történik velem, ezért fogtam és kitöröltem. Pedig most megnézném, hogy akkoriban, tizenöt évvel ezelőtt, tinédzserként a frissen megbolygatott agyam héja hogy nézett ki, hogyan tudtam akkor belenézni a kamerába. Így indult. Nehéz volt tükörbe pillantanom, mert akárhányszor láttam magam, az mindig az agyműtétet elevenítette fel: hogy volt valami a fejemben, amit kiszedtek onnan. Tehát már akkor elkezdődött az önábrázolás, hogy bizonyítsam magamnak, ugyanolyan vagyok, mint az összes többi egészséges ember. (Persze ezt csak most tudom így megfogalmazni, hogy rálátok a régi önmagamra.)

NEOGRÁDY-KISS BARNABÁS:

Kettős kötés-sorozat, 2019–2020, giclée-print

A művész jóvoltából

NEOGRÁDY-KISS BARNABÁS: *Kettős kötés*-sorozat, 2019–2020, giclée-print,

A művész jóvoltából

Mit adtak az egyetemi évek, milyen volt a Kaposvári Egyetem és utána a MOME?

NKB: Olyan jó csoportokat és barátokat, akik a mai napig inspirálnak. Jó dolog egy olyan közegben lenni, ahol tartalmi beszélgetések zajlanak a művészetről, a fotográfiáról. Mind a két intézménynek megvan a saját előnye. Kaposváron az erősített, hogy semmi mást nem tudunk csinálni, mint hogy a fotós feladatokon dolgoztunk, a fotográfia kérdésein agyaltunk. A MOME pedig azért, hogy Budapesten van, nagy pörgést hozott az életembe rendezvényekkel, művészeti találkozókkal, kiállításmegnyitókkal.

Kaposváron kezdted el igazán feldolgozni a személyes életutad?

NKB: Igen, ott kezdődött el egyfajta tudatos önreflexió. Akárhogy is próbáltam másokat megörökíteni, zsigerből jött az önábrázolás, és ezzel párhuzamosan tudatosult bennem az, ami egészen mélyen foglalkoztat. Rátaláltam egy vizuális nyelvzetre, amit akkor még nem láttam tisztán. Kaptam egy naplót, hogy gyakoroljam az írást, hogy képes legyek a gondolataimat megfogalmazni. Észrevettem, hogy az írás és a vizuális önábrázolás kéz a kézben halad egymás mellett, és kezdett összeállni egy struktúra, aminek eredményeként megszületett az a könyv, amelyben képeken és írásokon keresztül dolgozom fel az agyműtéteim okozta traumámat. Ami lényegében abban áll, hogy bár első pillantásra egészséges embernek tűnök, mégis számtalan fizikai gáttal kell megküzdenem.

Sokáig nem tudtam elfogadni ezeket a gátakat, próbáltam leplezni, hogy nem megy az írás és olvasás olyan gyorsan, ahogy annak mennie kellene. Felfogni és elfogadni azt, amilyen vagyok: ez a legnehezebb dolog. Hol van az a mezsgye, amin már nem tudunk túllépni?

Mennyire határozta meg a *Kettős kötés* című sorozatodat a realitáskényszer, annak tudata, hogy talán csakis annak van legitimitása, ami valószínűleg van? A valóság volt számodra az esztétikai mérce?

NKB: Technikai szempontból fontos vizuális szabály volt, hogy a valóságot képezzem le valós keretek között. Abból táplálkozom, amit látok, hogy utána a tapasztalataim alapján tulajdonságokkal ruházom azt fel. Belül formálok, amit észlelek. Ezáltal ferdülnek, nyelvrendszeremhez idomulnak a dolgok. De közben ez a nyelvrendszer is változik, mert többet akarok tudni arról, hogy hogyan működik a valóság és a képzelet által megalakított személyes látás. A kettő nem létezik egymás nélkül, csak tudni kell ki- és bezoomolni. Csakhogy már jönnek is a kérdések: amit látok, megfigyelek és feldolgozok, azt teljes egészében észlelem-e, vagy hozzáképelem a felét, vagyis azt, amit nem látok. Amit látok, az a saját látószögem. A sorozat készítése közben ott volt a mérce, ott voltak az elvárások, a megfelelés kényszere, de pont ezeket kellett lebotanom annak érdekében, hogy visszataláljak önmagamhoz.

Többféle szemszögből is vizsgáltam a kettős látást: hol egy orvosi műszeren vagy a műtermem falai között beállított képeken keresztül, utazásaim során, hol más projektek elkészítése közben felfedezett objektumokon. Ezáltal többféle stílusú képek is születtek. Arra kellett rájónom, hogyan illeszem mindezt egymáshoz úgy, hogy több fotó együttállása egy újabb értelmezést nyerjen. A képek közötti kommunikáció az egyik legfontosabb dolog, mivel a látásom is mozaikként működik, ahogyan ez a művek installálásán is érzékelhető. Ki kellett válogatni, szűrni, majd megtalálni

NEOGRÁDY-KISS BARNABÁS: *Kettős kötés*-sorozat, 2019–2020, giclée-print

A művész jóvoltából

a helyüket a kiállítóterben. Belülről – a rengetegféle munka közül – alig láttam ki. Szükségem volt Cséka György segítségére, ő külső szemmel tudott közelíteni a képekhez. Az art quarter budapest kiállítóterében figyelni kellett arra is, hogy az installáció visszautaljon az alkotás témájára. Így született meg a montázszerű képességek, a fal egy egyszemélyes történettel, ami a kinti világ érzékelését köti össze a belső világgal. Tehát amit érzékelek, az a szememen keresztül leképződik, feldolgozom az információt, majd visszavetítek egy szubjektív réteget arra, amit látok.

Sorozatod a személyes tapasztalatokon túl feltárja számunkra azt a felismerést is, miszerint minden, amit nem látunk, ugyanúgy hozzátesz az életünkhöz.

NKB: Mivel többféle nézőpontból vizsgálom a kettős látást, így többféle réteg alakul ki. Ami feltűnik a nyomaton, az formailag reflektál a kívülről érkező információk és a belülről táplálkozó élmény legkülönfélébb ötvözeteire, egyvelegeire. Borzasztóan nehéz volt megtanulnom azt a látásmódot, amivel a különböző megközelítések között váltani tudok.

A traumában mindig marad valami mitologikus, valami, ami elérhetetlen a racionális megközelítés számára. Ilyenkor lép színre az intuíció?

NKB: Minél absztraktabb módon közelíték a traumához, annál több réteg kerül rá, és egyfajta rituális újraélés által válik mitologikussá. Intuitív módon dolgozom. Az ötleteim segítenek bekerülni a fotózás folyamataiba, de ezek az ötletek általában nem érnek cél, az intuíciók viszont igen. Szimbolikusan: azokra a dolgokra figyelek, amiket nem látok.

Fontos volt számodra az, hogy a Capa-nagydíjas munkád megjelenítsen, ne pedig emlékeztessen?

NKB: Ez a munkám formátumában és témájában is kinőtte az emlékezetem korlátait. A látásom lehetőségeit is feszegeti, arra viszont emlékeztet, hogy könnyörtelenül őszintének kell lennem magammal a munkám során is.

Mikor dőlt el, hogy a *Kettős kötés* már nem a látásod illusztrálása, hogy a sorozat tükrében a fotózás számodra már nem tanulmány?

NKB: Amikor a magamban felépített elvárásokat sikerült széttörni, és darabokra hullottak, újra fel kellett építeni azokat máshogyan. Nálam így működik az alkotás, egy új mű létrehozása. Mindig meg kell alkotni azt az új vizuális nyelvet, amelyet az alkotás szab meg. Így is, úgy is ott fog maradni az alkotó lenyomata. Volt egy olyan pillanat, amikor azt éreztem, létrehoztam egy olyan alkotási módot, amely berögzült, ismétlődik, és ott van minden kép készítésénél. De ezzel le kellett számolnom, mert körbefont és szorongatott.

Számodra a megértés és az elfogadás egymásból következik, vagy a kettőt különválasztod?

NKB: A művészeti életben nagyon sok a támogató ember és csoport, de még a legkomolyabb hazai művészek és művészeti intézmények sincsenek felkészülve egy szemléletbeli akadálymentesítésre. Az egyik oka annak, hogy fotózni kezdtem, éppen az, hogy a látásom és a beszédem nem ad lehetőséget arra, hogy kellőképpen kifejezzem magam. A látásom nem pusztán egy projekt, hanem egy mindennap megélt, hétköznapi korlát, amiből próbálok kihozni a legjobbat. Ezt még a munkámat ismerő és méltató szakmai közeg is nagyon nehezen fogja fel. Ami részben érthető is, hiszen nehéz elképzelni, ha csak

NEOGRÁDY-KISS BARNABÁS: *Kettős kötés*-sorozat, 2019–2020, giclée-print, A művész jövőtárból

félíg látok, akkor hogyan fotózok. Más a helyzet az olvasással. Felolvasni nem tudok mások számára is befogadható módon. Ezzel a legnehezebb újra és újra szembenézni és együttélni. Ahogyan most a nyelvtanulással is küzdök például. Be kell látnom, míg mások nyelvet tanultak, én járni, beszélni meg általánosságban élni tanultam meg újra. Sok művésznek van valamiféle hendikepje, ami az alkotást ugyan serkenti, a végeredményt izgalmassá teszi, az alkotó hétköznapijai azonban pokollá válnak miatta.

Jelenleg Solitude-ösztöndíjasként Stuttgartban tartózkodsz, bezárva egy kastélyban. Milyen projekteken dolgozol? Folytatod a személyes tapasztalatok feldolgozását?

NKB: Igen, most töltöm a kéthetes karantén utolsó napját az Akademie Schloss Solitude-ben, és ezután két hónapom van még arra, hogy alkossak, felvegyem a kapcsolatot az itteni művészekkel. De most az első dolgom az lesz, hogy felfedezzem a kastélyt és az azt körülvevő erdőt. Valószínű, hogy majd csak decemberben nyitnak a múzeumok és galériák, addig nem is nagyon mehetek máshová a vírus miatt. Ami tervben volt, hogy itt majd folytatom a *Kettős kötés*-sorozatomat, már most egy

kicsit átalakult. A kéthetes karantén ideje alatt elkezdtem vezetni egy vizuális naplót, amely sokkal lazább alkotói módszerrel működik. Megjelennek ugyan benne a *Kettős kötés* jelei, de sokkal szabadabb asszociációkon keresztül. Még itt a Solitude-ben szeretnék egy fanzine-t csinálni ezekből, és aztán meglátom, merre visz a kastély és az erdő. Az ablakban ülök, kávézok, Keith Jarrett Köln-koncertjét hallgatom, és a hetedik percnél összeáll minden. Körbejár a nyugalom. Nagyon furcsa, de nem menekülök sehová, semmi elől, létezem, és nagyon mélyen nagyon jólesik, hogy vagyok.

NEOGRÁDY-KISS BARNABÁS: *Kettős kötés*, Capa Központ – Project Room, 2020

Fotó: Biró Dávid